

HEADLINES
RADIO SHOW
TACKLING FASCINATING MODERN
CONTROVERSIES FROM
A HALACHIC PERSPECTIVE
with
DOVID LICHTENSTEIN

Who owns a Yeshivah

Shiur# 356 | Jan 29th 2022

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יד עמוד א

והלא כבר נאמר: כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא! אלא להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא, מה הוא מלביש ערומים, דכתיב: ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, אף אתה הלבש ערומים; הקדוש ברוך הוא ביקר חולים, דכתיב: וירא אליו ה' באלוני ממרא, אף אתה בקר חולים; הקדוש ברוך הוא ניחם אבלים, דכתיב: ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו, אף אתה נחם אבלים; הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דכתיב: ויקבר אותו בגיא, אף אתה קבור מתים.

פירושי סוטה פרק ראשון מהר"ל מז

שלו. מסלק חטא פעור מישראל, ויש לך להבין דברים אלו מאוד [וכמו שאמרו] שחביבין צדיקים במיתתן מבחייהן, ודבר זה מצד סלוק הגשמית יש כאן הובב גמור. אמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב (דברים יג, ה): אחרי ה' אלהיכם תלכו, וכי אפשר לו לאדם להלך אחרי שכינה, והלא כבר נאמר (שם ד, כד): כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא, אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה מה הוא מלביש ערומים וכו' הקב"ה ביקר חולים וכו' הקב"ה ניחם אבלים וכו' הקב"ה קובר מתים וכו'. פירש כי ההליכה אחר אחד הוא שנמשך אחריו, וכאשר הלך אחר מדותיו של הקב"ה נמשך אחר הקב"ה, אמנם מה שאמר דוקא הלוך אחר מדותיו לעשות חסד ולא לעשות משפט, כי משפט הש"י אי אפשר שיהיה עושה משפט כמו שעושה הש"י, רק גמילות חסד דבר זה נתן אל הכל אבל מדת המשפט אין יחוס משפט האדם אל משפט הש"י, שהרי אפשר שיטעה האדם במשפט, ולכך עליו אין שייך מדת הלוך אחר מדותיו רק בחסד שייך לומר כך, כי החסד הוא חלק האדם ושייך אל האדם, וכבר בארנו זה ²².

בעל שם טוב פרשת קדושים

ה. בשם הבעל שם טוב ז"ל שמעתי פירוש על המשנה (אבות פ"ב) אל תדין את חבריך עד שתגיע למקומו, שהקשה הלא אמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין דצ"א ע"ב) שלעתיד ירכיב חיגר על הסומא הנשמה והגוף וידונם ביחד, כי הנשמה בעצמה אין יכולין לדון שהוא חלק אלוהי ממעל, ובלי הגוף וודאי לא היתה חוטאת, והגוף בעצמו אין יכולין לדון שהוא דומם בלי הנשמה ע"ש, ואם כן קשה איך יכולין לדון את האדם בעולם הזה, כשהוא ישן, והנשמה לבדה הולכת למעלה, והגוף מונח על המטה, והנשמה בלי גוף אינם יכולין לדון כנ"ל, ואם כן איך מצינו עונשין בזמן שאדם חי, ותירץ דבאמת אין דנין אותו למעלה בשום עונש, רק כמעשה דנתן הנביא שבא אל דוד המלך ואמר לו בדרך משל (שמואל ב' י"ב) ולרש אין כל כי אם כבשה אחת וכו', והשיב דוד המלך כי בן מות הוא, ואמר לו הנביא אחר כך אתה הוא זה האיש, כן כשרוצים למעלה לדון את האדם על איזה עברה, מראין לו מן השמים זו העברה ומעשה זו בסגנון אחר, אצל אדם אחר, וזה האדם הוא כועס על חבריו, ואומר שהוא ראוי שיעלה לו כך וכך, ומה שאמר ודן את חבריו, בזה הפסק עצמו דנין אותו, כי הוא בעצמו היה דן את עצמו בלא מתכוין, ועל כן הזהירו חכמינו ז"ל (אבות פ"א) והוה דן את כל האדם לכף זכות, כי בהיות כשידין את חבריו לזכות, לא יתן פסק על עצמו, ולא ידונו אותו בשום עונש בחייו, וזה שאמרו ואל תדין את חבריך עד שתגיע למקומו, ר"ל דבר זה תדע שאין מראין לך מן השמים מעשה חבריך שתדין אותו, עד שתגיע למקומו ממש, שעשית גם אתה כמעשה חבריך, ומראין לך

מן השמים מעשה חבריך שתדין אותו, וכאשר תדין אותו כן יחית לך, ונמצא שעל ידי זה תמיד תראה שתדין אותו לכף זכות, ובוז תדין אותך בעצמך גם כן לכף זכות ודפח"ח. (פרי חיים אבות פ"ב מ"ד, ופ"ג מ"א).

רמב"ן פרשת משפטים פרק כא פסוק ו

והגישו אדניו אל האלהים - לב"ד, צריך שימלך במוכריו שמכרוהו לו (מכילתא). ואמר ר"א כי נקראו השופטים אלהים בעבור שהם מקיימי משפטי האלהים בארץ. ולדעתי יאמר הכתוב והגישו אדניו אל האלהים, עד האלהים יבא דבר שניהם (להלן כב ח), לרמז כי האלהים יהיה עמהם בדבר המשפט, הוא יצדיק והוא ירשיע. וזהו שאמר (שם) אשר ירשיעון אלהים, וכך אמר משה כי המשפט לאלהים הוא (דברים א יז). וכך אמר יהושפט כי לא לאדם תשפטו כי לה' ועמכם בדבר משפט (דהי"ב יט ו). וכן אמר הכתוב אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט (תהלים פב א), כלומר בקרב עדת אלהים ישפט, כי האלהים הוא השופט. וכן אמר ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' (דברים יט יז). וזה טעם כי לא אצדיק רשע (להלן כג ז) על הפירוש הנכון. ובאלה שמות רבה (ל כד) ראיתי אלא בשעה שהדיין יושב ודן באמת, כביכול מניח הקדוש ברוך הוא שמי השמים ומשרה שכינתו בצדו, שנאמר (שופטים ב יח) כי הקים ה' להם שופטים והיה ה' עם השופט:

תורת חיים מסכת סנהדרין דף יד עמוד א

אין סמיכה בחוץ לארץ. טעמא דמלתא נראה לפי שהסמיכה נמשכת איש מפי איש עד משה רבינו שנתן הקדוש ברוך הוא את רוחו עליו והוא סמך את יהושע וזקנים ונתן מרוחו עליהם וזקנים לאחרים ואחרים לאחרים כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפ' ד' מהלכות סנהדרין נמצא שכל הסומך את חבירו משפיע עליו קצת מרוח הקדש הבא ונמשך עליו ממנו יתברך ונראה דלהכי הדיינים הסמוכים נקראים אלהים לפי שקבלו השפע הבא מאת האלהים איש מפי איש עד משה רבינו אשר נתן השם את רוחו עליו ולכך אין סמיכה בחוצה לארץ לפי שאין השכינה שורה על האדם בחוצה לארץ כדאיתא בפרק אלו מגלחין דפתח רבי אבא עליה דרב הונא ואמר ראוי היה רבינו שתשרה עליו שכינה אלא שבבל גרמה לו ואם כן אין שפע רוח הקדש חל על הנסמך בחוצה לארץ.

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף פח עמוד ב

והא אגן הדיוטות אגן, ותניא, היה ר"ט אומר: כל מקום שאתה מוצא אגוריות של עובדי כוכבים, אף על פי שדיניהם כדיני ישראל, אי אתה רשאי להיזקק להם, שנאמר: ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים, דבר אחר: לפניהם - ולא לפני הדיוטות! א"ל: אגן שליחותיהו קא עבדין, מידי דהוה אהודאות והלואות.

ליקוטי מוהר"ן תורה קיג

(אבות פרק ג) ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו. כי שמעתי בשם הבעש"ט, כי קודם כל גזר דין שבעולם חס ושלום, מאספין כל העולם אם מסכימין להדין ההוא. ואף את האיש בעצמו שנגזר עליו הדין חס ושלום, שואלין אותו אם הוא מסכים, אזי נגמר הדין חס ושלום. והענין, כי בוודאי אם ישאל לו בפירוש על עצמו, בוודאי יכחיש ויאמר שאין הדין כן. אך מטעין אותו, ושואלין אותו על כיוצא בו, והוא פוסק הדין, ואזי נגמר הדין. וכענין שמצינו בדוד המע"ה בבוא אליו נתן הנביא וכו', וסיפר לו מעשה האורח (שמואל ב י"ב) ענה ואמר חי ה' וכו' ואת הכבשה וכו', אזי נפסק הדין על דוד כאשר יצא מפיו. וזהו ונפרעין מן האדם מדעתו, כלומר ששואלין דעתו. ואעפ"כ הוא שלא מדעתו, כי אינו יודע שהדין הוא עליו: והענין הוא עמוק מאד, איך שואלין כל אדם. כי בכל הדיבורים וסיפורים שאדם שומע, ימצא שם דברים גבוהים ורמים, וצריך ליזהר בזה מאד, לבלי לגמור הדין עד שישנה וישלש, כי הוא סכנת נפשות. והדברים עתיקים, כי יש בזה בענין סיפורי דברים ענינים גבוהים: וזה (ברכות ה' ע"ב) חביבין עליך יסורין א"ל לא הן וכו', הב לי ירך, יהב לי' ידא ואוקמי'. כלומר אם אין אתה חפץ בהם, הב לי ירך על זה, שאין אתה רוצה בהם באמת. אזי יהיב לי' ידא, ואוקמי':

Riddles of the Week

#1

רש"י פרשת משפטים פרק כא פסוק א

לפניהם - ולא לפני גוים, ד ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל, אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני גוים מחלל את השם ומיקר שם עבודה זרה להחשיבה, שנאמר (דברים לב לא) כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים, כשאויבינו פלילים זהו עדות לעלוי יראתם:

רמ"א חושן משפט הלכות גזילה סימן שסט סעיף ח

י"א דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא אלא במסים ומכסים התלויים בקרקע, כי המלך גוזר שלא ידורו בארצו כי אם בדרך זה, אבל בשאר דברים, לא (הרא"ש פ' ד' נדרים בשם הר"מ ומרדכי פרק הגוזל בתרא). ויש חולקין וסבירא להו דאמרינן בכל דבר דינא דמלכותא דינא (מרדכי שם בשם התוס' ות"ה ס' ש"ט), ולכן המלוה על המשכון יכול למכרו אחר שנה, הואיל וכן דינא דמלכותא (שם בשם ר"י בר פרץ) וכן הוא עיקר, וכמו שנתבאר לעיל סימן שנ"ו סעיף ז'.

#2

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכט סעיף ו - ז

עכו"ם שצרו על עיירות ישראל, אם באו על עסקי ממון אין מחללין עליהם את השבת וכו'. יש מי שאומר שבזמן הזה אפי' באו על עסקי ממון מחללין שאם לא יניחנו ישראל לשלול ולבז ממנו יהרגנו, והוי עסקי נפשות

מגן אברהם סימן שכט ס"ק ה

שאם לא יניחנו. וצ"ע דיניחנו ליקח הממון ולא יחלל שבת ואפשר כיון דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו חיישינן שמא יעמוד אחד נגדם ויהרג ולכן מחללין אבל באדם יחיד יניח ליקח ממנו ולא יחלל שבת עיין מה שכתבתי ס"י רמ"ח.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עב עמוד ב

בעל הבית הוא דקים ליה דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו.

#3

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף נו עמוד ב

איתמר: שומר אבידה - רבה אמר: כשומר חנם דמי, רב יוסף אמר: כש"ש דמי. רבה אמר כשומר חנם דמי, מאי הנאה קא מטי ליה; רב יוסף אמר כש"ש דמי, בההיא הנאה דלא בעיא למיתבי ליה ריפתא לעניא הוי כש"ש.

Selected audio from our listeners

Answers to the Questions

Answers to the Questions 1 *click here*

Answers to the Questions 2 *click here*

Answers to the Questions 3 *click here*

Answers to the Questions 4 *click here*

Answers to the Questions 5 *click here*

Answers to the Questions 6 *click here*

Answers to the Questions 7 *click here*

Answers to the Questions 8 *click here*

Answers to the Questions 9 *click here*

Answers to the Questions 10 *click here*

Comments on the Shiur

Comments on the Shiur 1 *click here*

Selected emails from our listeners

Answers to the Questions

על קושיא ראשונה) נבאר בקצרה

הנה בשו"ע חו"מ יש מחלוקת אם אמרינן דדמ"ד אפילו בדברים שאינם לתועלת המלכות עיין ב"י ס"ס כו וברמ"א שס"ט ס"יא ובסמ"ע ס"ק כ"א, א"כ פשוט שלא קשה כלל (ועיין תשובות מוז"ק הגה"ק הישמח משה בהשיב משה סימן צ הביאו הגרש"ז אורבך זצ"ל במעדני מלך סימן י"ח שנקט כן וכן נקטו רוב הפוסקים ועיין פתחי חושן גניבה ואונאה עמוד י"ג), אמנם הרמב"ם ועד ראשונים חולקים עיין בעליות רבינו יונה ב"ב נה ועוד בחזו"א חו"מ לקוטים ס"ט"ז ואין כאן מקום לאריכות, ואפילו לשיטתם לא קשה משום כ"ז הוא רק בדברים שהם מקפידים שינהגו כן אבל דברים שבין אדם לחבירו וודאי אין מקפידים כלל אם ינהגו בדיני ישראל רק שאם בא לדון בפניהם ודנו אותו אז איכא משום דדמ"ד לשיטתם (ועוד יותר דכל שלא בא לפניהם אין מפקעין כלל הממון עיין בחזו"א שם)

אבל זה וודאי שלילך לדון בערכאות אסור בכל אופן וליכא בזה משום דדמ"ד לכו"ע ולא תלוי בשום פלוגתא, ואפי' אם המלכות יגזור שצריך לילך לדון שם הוא אסור כ"כ בסמ"ע שס"ט ס"ק כא, וכ"כ בתשב"ץ ח"א קנ"ח ועיין בראש יוסף ס"כו (להגאון רבי יוסף אישקאפה זצ"ל מדגולי ספרד בדור אחר ה"י) והסברא פשוט לכאורה דכל הדין הוא דדמ"ד הוא בדברים ממונות אבל לילך לערכאות הוא דינא דאיסור (וכטעמא דרש"י דריש פרשה) והוה כמו שאומר לעשות אחד מאיסורי התורה ופשוט (וכ"כ שם בפתחי חושן וע"ע בספר ערכאות להרב חיים בניש שליט"א פ"ה ובספר הנפלא דינא דמלכותא להרה"ג רבי דוד שלמה שור שליט"א, אמנם עיין בפירוש רבינו חיים פלטיאל (מתלמידי המהר"ם רוטנברג זצ"ל ריש פרשתן ויל"ע), ועיין בספר פנינים מבי מדרשא תחלת פרשתן אריכות נפלא בזה עיי"ש ויש עוד להאריך בזה: (וגם בויקפדיה ערך דינא דמלכותא דינא יש הקף נפלא ע"ז....ע"ש)

על קושיא השניה) כן הקשה הגאון האדיר רבי מאיר אראק זצ"ל במנחת פיתים שם שכ"ט ס"ז על המג"א ונשאר בצ"ע, וגם הגדול ממינסק זצ"ל באור גדול סימן א" עמוד ח ע"ב, וכן האליה רבה שם כתב צ"ע על המג"א, ועיין בשש"כ פרק מ"א ס"כה בהערה ע מש"כ בשם הגרש"ז זצ"ל וע"ע מש"כ באריכות במנחת שלמה קמא ס"ז ענף ג או"ק ב ואילך, ובשו"ת שבט הלוי ח"ח ס"פו כתב לתרץ בזה"ל וראיתי בספר מנתת פתים להגאון מהר"ם אריק זצ"ל שכתב דצ"ע דהא בבא במחותרת מותר להרגו ולא אמרינן שיניח ליקח ממונו, ובעניויתי דל"ק דלשון הברייתא ושוע סו דאם באו על עסקי ממון היינו שידוע מאד שבאים על כך דהא בסתם יוצאים לקראתם בכלי זין והוא מפורסם שרוצים רק לקחת ממון, וכיון שרבים הם אין חשש דיעמוד יחיד נגד רבים ובודאי יניח לקחת ממונו ולא ילחום נגד רבים, משא"כ מחותרת דבא גנב יחד חיישינן וגם אין מפורסם דבא רק על עסקי ממון, משא"כ נגד כל העיר חיישינן שמא בין הרבים ימצא אחד דבכל זה יעמוד נגדם, כנ"ל לדחוק בקושיית המ"פ איברא ראיתי בא"ר שהניח דין דמג"א בצ"ע עכ"ל, וכע"ז ראיתי מתרץ בברכת שמעון להגר"ש שניארסון ז"ל פסחים בע"א אות ו, ומצאתי בספר באר יהודה על הרמב"ם פ"ב ה"ל שבת ה"א (מהגאון רבי אברהם שולזוואר זצ"ל אב"ד חאדש בפולין בהסכמת גאוני הדור) כתב לתרץ כע"ז דהמ"א לא כל דינו רק בעו"ג שצרו על עיירות דהם רבים דאז

הברירה בידם להמתין לראות מה שיעשה היחיד נגדם ואם יניחם לטול ממונו אז לא יהרגו לבעה"ב מש"ה הרי החיוב עליו להניחם לטול ממונו רה"י ניצול בודאי מסכנת נפשות ולא יבוא לשום סכנה מש"ה אפילו לחלל השבת אסור, משא"כ בחותר במחותרת דזה החותר הוי ג"כ יחיד בכה"ג מתירא החותר ולא ימתין עד שיראה מה יעשה הבעה"ב דירא דלמא ביני לביני יחפש עצה לנגדו ולא יוכל עוד להרוג לבעה"ב, מש"ה מיד הרי דעת החותר להרוג להבעה"ב בעוד שלא יוכל להציל את עצמו מידו א"כ ליכא עצה בזה אפילו דרוצה להניחו לטול ממונו כיון דהחותר יודע דמסתמא אין אדם מניחו לטול ממונו ולכן מיד יהרוג לבעה"ב, ולדעתי זה סברא נכונה:

ובספר היקר מגלת ספר שבת ס"כז ס"ק י"ב (להגאון רבי אוריאל איזנטל שליט"א) ראיתי ליישב באופן אחר דזה ודאי שהתורה ירדה לסוף דעתו של אדם שאינו מעמיד עצמו על ממונו, ואם נאמר לו שלא ילחם עם הגנב שמא הגנב יהרוג אותו הוא לא ישמע לנו, אבל אם נאמר לו שלא ילחם עם הגנב משום שזה כרוך באיסורים אחרים לזה הוא כן ישמע לנו, והמג"א איירי באופן שהוא בכוחות עצמו איננו מעיז להלחם עם הגנב ורק ע"י שנתיר לו לחלל שבת לצאת בכלי זיין וכיו"ב ע"י זה יוכל להלחם עמו, ושפיר אומרים לו שמשום חילול שבת יניח את ממונו ולא ילחם עם הגנב ולזה הוא ישמע לנו, והגמ' איירי באופן שהוא איננו מיוחד להלחם עמו בכוחות עצמו וחזקה שאינו מעמיד עצמו על ממונו וימנע מהגנב לקחת את הממון וממילא יש חשש שהגנב יהרגנו והגנב הוי רודף ולכן מותר לבעה"ב גם להרוג אותו ולחלל שבת בהריגתו שגם אם לא תתיר לו להרוג אותו הוא ילחם עמו וימנע ממנו לקחת את הממון,

(וע"ע בשיעורי רבי שמואל סנהדרין ע"ב ע"ב אות קכ"ה ובהערות שם, ובפוחת שער (להר"ר נתן גרוסמן שליט"א) על סנהדרין ע"ב ע"ב לפי האבי עזרי ובספר משנת פיקוח נפש (להרב יוסף אריה לורינץ שליט"א בעל משנת רבי עקיבא רבי איגר) ס"מב, ובספר באר יעקב על שו"ע שם להדומ"ץ דאלינאה רבו של המנחת יצחק זצ"ל, ובנפש חיה להגאון הבקי רבי ראובן מרגליות ז"ל שם)

על הקושיא השלישי) הנה זה קושיא חמורה, והנה על הקושיא מחומש יש לתרץ דגם אם נתן כבר חומש אם בא עני לבקש עדיין מחוייב אפילו אח"כ וכן סובר היעב"ץ בשאילת יעב"ץ ס"ג, וכ"כ הגאון הצדיק רבי משה קלירס זצ"ל אב"ד טבריה בתשובתו להגאון רבי צ"פ פרנק זצ"ל ונדפס בספר הצבי ישראל עמוד מ"ט ומביא ראייה מפרוטה דר"י, אבל באמת זה מחלוקת הגדולים ואכ"מ,

אבל הקושיא מעני קשה מאוד וראיתי להגרא"ל שטינמן זצ"ל באילת השחר ב"מ כ"ט ע"א דנשאר בצ"ע,

אמנם ראיתי להגאון הגדול רבי מרדכי גרוס שליט"א גאב"ד חניכי הישיבות בספרו משפט האבידה סימן רס"ז ס"טז בבירור הלכה י"ג או"ק ב שכתב דאחרי דגלי התורה דשומר אבידה נעשה ש"ש הוא נמי בגוונא דליכא רווח דצדקה, והטעם עפ"י מש"כ המחברים (א"ה, עיין באמרי בינה הלואה ס"סח ובישיעות ישראל להגאון מקוטנא חו"מ ע"ב ס"ק י"א וע"ע דרכי דוד ב"ק נ"ו ע"ב ועוד) דלאוו משום השכר נעשה ש"ש (דהא לא קיבל הנאה מהבעל האבידה – עיין חמדת שלמה ב"מ כ"ט ע"א) אלא כיון דאיכא בהא שכר נתנה עליו התורה דינים של ש"ש, כלומר

דהוא טעם לדין התורה ולהכי גם כשאיכא אופן דליכא שכר הוה ש"ש כיון דעכ"פ איכא סיבה ליתן לו דיני ש"ש, וכ"ד מו"ר הגרש"ז אויערבך זצ"ל דאין דנים על כל גוונא בפמ"ע דטעם פרוטה דר"י הוא רק דחזינן דרצון התורה דליהוי עלה חיובים דש"ש – ובהא ניחא הא קושיא דנן מעני שאין לו כדי פרנסתו, ועוד כתב לתרץ הקושיא דאיכא דם בעני שכר שנפטר ממצות חסד שצריך לעשות בגופו (ובאמת כך נראה לע"ד להביא ראיה מלשון הרמב"ם פי"ג מגזו"א ה"י שכתב בא"ד ששומר אבידה כש"ש הוא מפני שהוא עוסק במצוה ונפטר מכמה מצות עשה כל זמן שהוא עוסק בשמירתה עכ"ל נראה להדיא דלאוו דווקא כשמרוויח ממון וע"ש באבן האזל ובדרכי דוד ב"ק נ"ו ע"ב ובספר באר המלך על הרמב"ם שם (להגאון רבי אברהם דוד רוזנטל זצ"ל ראב"ד ירושלים) וע"ע בחמדת ישראל לבעל כלי חמדה נר מצוה אות ס"ד מש"כ בביאור הרמב"ם)

ובאמת בנשמת חיים להגר"ח ברלין זצ"ל או"ח ס"ל יש תשובה מאביו הגאון הנצי"ב זצ"ל וכתב על הקושיא אם נתן כבר חומש, דהגמרא בסתם בנ"א מיירי וכתב דאל"כ עני דאין לו כדי פרנסתו מאל"ל אלא דבר הש"ס בסתם בנ"א ובאמת לא נעשה ש"ש ויל"ע (וע"ע מש"כ לתרץ ע"מ שנתן כבר חומש)

שמואל ווערצבערגער

לכבוד הרב ר' דוד שליט"א

בענין חילוק ערכאות לדינא דמלכותא דינא

א] במדרש תנחומא אות ג' מבואר שכל האיסור ולא לפני עכו"ם הוא במה שמניח דיני ישראל והולך לפני עכו"ם ומחשיב ומייקר אותם ולכן י"ל שהאיסור נאמר כשאפשר לדונו לפני דייני ישראל אז צריך לדון בפניהם ואם הוא הולך בשרירות לב ודן לפני גויים הוא מזלזל בתוה"ק, ונמצא דאין עצם ההליכה לערכאות בעיה אלא משום שמוותר על דין תורה, ולכן באופנים מסויימים שייך לומר דינא דמלכותא דינא כי כך קבעו חז"ל ונמצא דאז אינו מוותר על דיני תורה.

ב] חלוק אם יד הגוי תקופה אז דינא דמלכותא דינא, משא"כ אם יש ברירה אסור לילך לערכאות (תפארת שלמה), דתלוי אם המלכות מקפיד שידיינו כחוקייהם ואז יש דינא דמלכותא דינא על הכל, משא"כ כשאין מקפידין (חזו"א חו"מ ליקוטים ט"ז – ד').

ג] חלוק חוק המלך שקבע לטובת המדינה ומתנהל המדינה על ידי כך, משא"כ שופט בודה מליבו ולכן אסור לילך לערכאות (שו"ת הרשב"א ח"ג סי' קט).

ד] ש"ך (חו"מ סי' ע"ג ס"ק ל"ו ול"ט) בשם הראב"ד דינא דמלכותא הוא רק כשאינו בזה דין תורה מפורש, אבל כשיש דין תורה לא אמרינן דינא דמלכותא דינא.

ד] דעת הרמב"ם הוא דדינא דמלכותא הוא רק בדברים שבינו להמלך וכגון מיסים וארנוניות, אבל בשאר דברים לא, וממילא מובן שכיון שעוסק עם המלך חייבו התורה להתנהג כחוקי המלך.

בענין מ"ש מחתרת מהמבואר דאסור לחלל השבת נגד ליסטים

א] בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' פ"ו) כותב דהברייתא והשו"ע בשבת איירי דבאו גוים רבים, וכהלשון שם "באו" וממילא יחיד לא יעמוד נגדם ונמצא דלא יהרג על ידם ולכן לא התיר התורה בכהאי גוונא שיהרוג את הלסטים כיון שלא יהרגו, משא"כ במחתרת בא להרוג או ליהרג ודין רודף יש לו שדמו מותר כלשון רש"י (סנהדרין עב.).

ב] בתוס' (ב"ב ז: ד"ה לפי) מבואר דהבא במחתרת ידע שהבעה"ב יקום נגדו ויתנגד, לכן כבר מתחילה בא ע"מ להרוג ולכן דין רודף יש לו שמותר להרגו, משא"כ בגייס אינם חושבין שבני הער יתנגדו ואינם באין במחשבה תחילה להרוג.

ג] כמה אחרונים כתבו שהבא במחתרת נהרג ע"ש סופו משום למנעו מלהרוג דהיינו שלא יעבור על איסור רציחה, וכבן סורר ומורה, ואינו משום הצלת הבעה"ב, אלא למנעו מלעבור איסור, משא"כ בגייס עכו"ם לא שייך כן.

ד] כיון שבהבא במחתרת הוא בסכנת נפשות מותר להרוג הבא לרצחו ואינו חייב לתת לו ממונ, ואין אדם מחוייב לתת ממונו למי שבא להרגו בכדי להציל עצמו, אבל בגייס עדיין לא בא הגייס נגד היחיד אלא באו לעיר ואסור להכניס עצמו למצב של סכנת נפשות לכתחילה לצאת נגדם, כיון שעדיין אינו בסכנה, ולהכניס עצמו למצב של סכנה אסור, אלא חייב לתת כל ממונו שלא יעבור על לאו דאורייתא, ורק אם הוא כבר בסכנה שאני וכבמחתרת (מכון לשבתך).

בענין שומר אבידה שפטור מלתת צדקה

א] מי שיש לו הכנסה קבועה מותר לו לבזבז יותר מחומש כיון שאין חשש שיבא להצטרך לבריות (אהבת חסד פ"כ ס"ג, וע"ע ביאור הלכה סי' תרנ"ו ד"ה אפילו), וכן כתבו כמה פוסקים במי שהוא עשיר מופלג דמותר לבזבז יותר דאין חשש שיבא להצטרך לבריות.

וגם עני שאין לו כלום חייב לתת עכ"פ משהו צדקה (דרישה יו"ד רמ"ח – א', ערוך השלחן שם ס"ג, ט"ז או"ח תרצ"ד – א'), ואע"ג שאין מקבל מגבאי צדקה אלא כדי חייו מ"מ כתוב השפת אמת (יו"ד שם) שחייב לצמצם פחות מכדי חייו ולתת משהו לעני אחר.

ב] וודאי במקום פיקוח נפש וכגון עני שאין לו מה לאכול וכלשון הגמ' "למיתב ריפתא" חייב לתת אפילו יותר מחומש, וכנראה גם עני גמור חייב בזה (אהבת חסד פ"כ ס"ד, ערוה"ש רמ"ט – ה').

ג] שומר אבידה נתחייב כש"ש משום בעת שטיחה וניעור יבא עני, וזה לזמן מתמשך וא"א לדעת כמה זמן יהיה אצלו, ואולי באמצע ימי השמירה יתעשר אפילו רק קצת, ועני יתחייב כבר לתת צדקה, ועשיר יתחייב ליתן יותר כיון

שנמצא שנתן פחות מחומש כיון שכבר התעשר. [ואע"ג דאינו שכיח מ"מ כבר כתבו כמה פוסקים עיין אולם המשפט ועוד דהנאה של שומר אבידה הוא לא מחמת שנפטר בעצם אלא האפשרות כבר עושה הנאה שמחייבו כש"ש, ולכן אפי' למעשה לא בא עני חייב גם כש"ש]

[ד' ברמב"ם (אבידה י"ג-י') כתוב שחייב כש"ש כיון שנפטר מכמה מצוות, ונראה דלאו דוקא ממצוות צדקה.

לייבל געלקופף

בעזהשי"ת

א: הנראה עיקר שאין אנו דנים דינא דמלכותא כמציית למלך עכו"ם אלא כמציית להקב"ה שציוה לדון כדינא דמלכותא, כי כן הנכון לעשות, או מפני שכן הסכמת בני המדינה או שאנו כפופים למלך שכבש את הארץ. אבל אין אנו נותנים שום ערך לחוקי הגוים עצמם ולא מייקרים דיניהם ח"ו, לכן דנים בבתי דינינו האריך לקיים דינא דמלכותא. ואי משום שהם בקיאים טפי בדיניהם, הלוא הם כתובים על ספר דברי חוקיהם והדיין יעיין שם וידון עפ"י משפטי התורה.

ב: הבא במחלת אמרה תורה דהוי גברא קטילא ואין לו דמים כלל] משום דידוע שיש אפשרות שיעמוד בעל הממון כנגדו ובא מוכן להרוג, והדין הוא דהבא להורגך, השכם והורגו, לכן הפקיר דמו [והותר אצלו איסור רציחה כלשון רש"י עה"ת ולכן אין מקום להחמיר שלא להורגו וליתן לו ממון, שאין כאן איסור רציחה. משא"כ איסור שבת לא הותר, שאין כאן משום פקו"נ, שאם יתן לו ממון לא יהרגנו. וחייב אדם ליתן כל ממון שלא לעבור על איסור לאו ושבת הוי עשה ול"ת. ומה שמותר להרוג הבא במחלת אפי' בשבת כמבואר בגמ' סנהדרין ע"ב ב' מהקרא דאין לו דמים, היינו דצריכין יתור לשון בקרא, וחי' הוא שחידשה תורה] וכמ"ש המאירי שם שכמת הוא. ומש"כ רש"י שם שמותר משום פקו"נ היינו שגדר הגזה"כ הוא שהתורה דנה כפקו"נ, ולכן למד ר' ישמעאל שפקו"נ דוחה שבת מהא, כמ"ש ביומא פ"ה וע' בזה בשיעורי ר' גרשון שם. [ואדרבה משם ראייה להמ"א שבלא"ה אין מתירים. ובמקרה של המ"א אין החזקה של אין אדם מעמיד עצמו על ממון שכן מוכח מהגמ' עירובין מ"ה שאם באו עכו"ם על עסקי ממון אין מחללין את השבת, ול"א דהבא להורגך השכם והורגו, וע"כ צריך לחלק בין גנב הבא במחלת דאמרי' שבא מוכן על עסקי נפשות, ובין עכו"ם רבים גזלנים שבאו על עסקי ממון ולא על עסקי נפשות ולא משווי נפשייהו כגברי קטילי. אלא שהתורה"ד הביא שבזמה"ז צריכים לחשוש שהעכו"ם באים נמי על עסקי נפשות, והיינו לענין ספק פקו"נ שצריכים להחמיר אבל כל יחיד צריך לחשוש שאף בזמנינו אינם באים על עסקי נפשות ולא נעשו כבא במחלת ואין היתר להורגם בשבת.

ג: פרוטה דרב יוסף, אין הכוונה שע"י שמרוויח השומר אבידה בפועל נעשה ש"ש, דאי לא אתי עני בשעת עיסקו עם האבידה, האם יתברר למפרע שלא היה שומר שכר, וכן האריך נעשה ש"ש כבר מתחילה קודם שבא לו עני, וכן

אינו מרוויח כלום אלא מניעת הפסד. אלא כוונת רב יוסף שאמרה תורה שמחמת אפשרות הנאה זו, בנ"א משעבדים עצמם כשומר שכר לכן יש לדון לכל שומר אבידה כשומר שכר.

אלי שמואלס

1) The dina demalchuta doesn't require one to take a case to their law houses and therefore there is no obligation of Dina demalchuta to do so. Therefore, a person can choose which system of law he wants to be judged by. If he chooses the non-Jewish one he is favoring them over Hashem's. Thus the problem is because you have the choice and choose them.

2) The Torah tells us that a Rodef had no Damim meaning there is no issur to kill him. We aren't permitting you to be a murderer here. Therefore on Shabbat where there are many goyim and so they didn't come to kill you as you surely wouldn't fight all of them, the issurim of Shabbat still apply, and one must let him take the money.

3) The Gemara brings a second reason for Rav Yosef which is that since he was obligated to watch the lost item, we treat him as a Shomer Sachar as there is greater responsibility. The chilukim don't apply to this reason.

Alternatively, we can answer that there is a Hana'a of pat besalo that he knows that even if his circumstances change he regardless is patur at this moment.

Alternatively, Peruta of Rav Yosef is indicative of a larger concept of המצוה פטור מי המצוה. Even an Ani receives pleasure of being patur from other mitzvot that come his way like Kibbud Av which can require money.

Akiva Ibragimov

Hi Reb Dovid here are this weeks riddles

1. The best answer would be, that the rishonim in gittin 10b (including rashba and ritva) learn that dina demalchusa dina applies only when it benefits the melech directly.

Also here it's not comparable because dina demalchusa is that a king decides what tax and other things go on in his city, nothing to do with what court one goes to.

2. The minchas patim and metzapeh arieh (37) ask the question. the shevet haleivi (8:86) answers that here we are talking about many goyim that come to attack a yochid and we know that its only for money because they are not scared that he will attack back, but by "bo be'machteres" which is a ganev yochid he is scared that the person will fight back so therefore he can be mechalel shabbos to kill him.

the minchas shlomo (1:7) answers that the magen avraham goes leshitosoi (248:14) that one can't go on a ship before shabbos if you know that you'll need to be mechalel shabbos, but the elya rabba argues and hold like the levush shulchan aruch and rivash that its muttar therefore the shulchan aruch harav says you cannot protest those that do it, but this is only by a ship, however by a thief that is stealing money its logical that afterwards you can be mechalel shabbos, and its also a mitzvah during the weekday because it prevents ganovim from coming and attacking the rabim. see also the shulchan shlomo (ibid 11)

3. there are rishonim that learn that the pruta of rav yosef is the "efsharus shel harvachas momon" and this is the machlokes between rav yosef and rabba, if this "efsharus" is considered a harvachas mamon or not. and these cases of oni gomur and chomesh ect. is what makes it less of an "efsharus".

thanks very much for this week's show, it was really fascinating!

Shloimy Berlin

Hi,

Some responses to the riddles of the week:

1) Assuming the case in question is one of two Jews going to secular court about a monetary matter (since dina d'malchusa certainly doesn't apply to issur v'heter), the reason that dina d'malchusa dina would not apply is because that rule applies exclusively to "public law" set forth by the king or, perhaps, some other sovereign body in order to maintain social wellbeing. Things

like taxes, establishing a currency, traffic laws, criminal law and the like, all of which are enforced by the government. It doesn't extend to two Jews settling a civil matter between themselves; to the contrary, as the Rashi says, voluntarily bringing such a dispute to secular authorities (even if they would arrive at the same outcome as a beis din) implies that their legal system and laws are superior to ours. See, e.g., Rama on Choshen Mishpat Siman 369:11, who quotes a teshuva from the Rashba saying as much (in a case involving a father-in-law who was trying to get his dowry back under secular law after his daughter died):

Given the above, it's difficult to think of a case where two Jews going to secular court would be justified in order to further *dina d'malchusa dina*.

2) This question is discussed at length by Rav Shlomo Zalman Auerbach (Moriah, Sivan - Tamuz 5731), who essentially answers that the Magen Avraham holds that there are two separate issues: First, there is the issue of killing the robber, which is *mutar* because the Torah tells us that we may consider him a *rodef* even though it's possible he may only be coming for the money. Separately, though, there is the issue of *chillul Shabbos*, which isn't quite as simple. We know from the Magen Avraham's writings in Siman 248 (which he cites in Siman 329) that he prohibits someone putting themselves into a situation where they will certainly need to be *mechalel Shabbos*. Likewise here, where we know the raiders are coming *al iskei mamon*, he holds that if one can avoid being *mechalel Shabbos* by giving over his money and not fighting back, he is required to do so. (If so, then why is *chillul Shabbos* permitted for a larger group? Presumably because, as the Magen Avraham writes explicitly, we are worried that, as a practical matter, people care about keeping their money and once you have numerous people there will be at least one hothead who will ignore *hilchos Shabbos* and still fight back, thereby causing a situation of *pikuach nefesh*.)

3) A simple answer to this question is that the Gemara isn't opining on individual cases; instead, it's trying to fit *shomer aveida* into either the *shomer chinam* or *shomer sachar* category, and Rav Yosef is coming along to say that, as a matter of classification, it's more similar to *shomer sachar* because there is some benefit. It may be true that there are corner cases that defy that categorization--an *ani gamur* etc.--but that wouldn't change the general rule and, once the rule is established, they would still be *shomrei sachar*. I believe a possible proof for this is Tosfos, who holds that only when the *shomer aveida* is actually expending effort to take care of the

object is he osek b'mitzva and patur min ha'mitzvos; nevertheless, he takes as granted that according to Rav Yosef the person would always be a shomer sachar, even when he isn't actually working on caring for the object.

A possible theoretical underpinning for this concept can be found in the Seridei Eish (Vol. 3, Siman 74), where Rav Yechezkel Yaakov Weinberg asks a different question (why aren't all shomrei chinam considered shomrei sachar because of the peruta d'rav Yosef?) and, as part of his answer, seems to say that what the Gemara is trying to do is figure out what obligations the Torah places a shomer aveida: those of a shomer chinam or those of a shomer sachar? And what Rav Yosef is coming to do is to say that since the Torah gives a shomer aveida the benefit of being patur min ha'mitzvos, we see that it intends for a shomer aveida to be treated as a shomer sachar. Again, the idea isn't that this particular person is patur from mitzvos because of the aveida; rather, it's that, as a matter of trying to categorize what a shomer aveida is, we look at certain characteristics (in this case him getting a benefit) and decide it's more akin to a shomer sachar. The fact that some individuals may be patur from giving tzedaka and don't need that particular benefit is irrelevant.

(In case a mashal is beneficial: imagine we are trying to decide whether a certain species of animal is a bird or a land animal, and decide that they are birds because they have wings.* Even if after that you were to find one that was born without wings or had them removed, it would still be a (wingless) bird, not a land animal.

* I'm sure this is not how animal classification works. At all.)

Best,

David Birnbaum

Hi R' Dovid I would like to suggest answers to the weekly riddles. Riddle 1: the problem with secular court is even if they would go with din Torah which is more than dina d'malchusa. I believe the reason is that he shows that our Torah is just a religious book of rituals like any religion but in practical life he'll use alternatives. The truth is a monetary conflict is just as

religious as anything even more Elokim nitzav badin. This is pshat lo k'tzireinu tzirom our Torah is unlike any religion if not oyveinu plelim.

Riddle 2: the mishna achrona brings two answers on this question a. That the homeowner is always supposed to try to pay him off only others should kill him right away because he might fight. B. That here it's clear all they want is money but of course if you have any chashash otherwise it's a bah bemachteres. I think we can explain this that many say including R' Moshe that this din is only by a ganav who might kill out of fear its already a matzav sakana but by gazlan that comes with force he's not expecting to kill only if you fight. Here to were talking about gangsters you should give up money and you'll be safe but ba bemachteres it's already a matzav Sakanah he wouldn't have to give money but rather save himself the best way.

iddle 3: a. the Rambam actually says he's patur of many mitzvahs while taking care which applies to the poor etc as well. B. According to many shitas he's patur from tzedakah throughout because he has to guard it, even according to tosfos he's patur while taking care. Even a poor guy sure hopes to make money someday therefore it's considered a benefit for him to pick up an aveida because it will likely pater him from tzedaka even if in the end he stayed poor throughout.

Thank you

M. Krass

Hi it's Sruly Modes, this is my take on the weekly riddles.

1) When one follows "dina demalchusa" because that's what the Torah commands, indeed he isn't going after idol's rather on the contrary his intention is to be Meakayim the Torah. However going to a secular court to hear a non-Jewish judge administer their law, is inherently showing respect for the secular law in it of itself, as the judge's ruling is certainly inspired by a firm belief in the secular law. Furthermore since a person's moral compass & sense of justice is directly rooted in his religious beliefs, coming to hear a non-Jewish judge interpret secular law, is inherently coming to hear a secular belief.

2) At first glance it would seem like an easy riddle, as many Achronim establish that Rodef is a new parsha & at times may be killed even when we don't have the level of Pekuch Nefesh needed for Chilul Shabbos. The problem is that this Halacha is seemingly contrary to the gemora (senhadrin 72b) which clearly says one may kill a "ba bemachters" even on Shabbos. The answer seemingly lays in the fact that "bo bemachters" is certainly not a regular "Rodef", as evident by the fact that the Torah brings it in a new parsha, even though the concept of "Rodef" is already encompassed in the passuk "lo tchos" (see sefer hamitzvos, l"t 293). Furthermore Rambam brings the din of "bo bemachters" in Hilchas Genaiva (9, 7) as a "heter", & brings "Rodef" in Hilchas Rotzaich (1, 6) as a Mitzvah. Evidently a "Bo bemachters" isn't a real Rodef, rather as the RA"N explains the new parsha of "ba bemachters" says "asuah kerodef". Now the Rambam in Sefer Hamitzvos brings this new parsha of "bo bemachters" as one mitzvah together with kaiful & daled vhai. From here it would seem that the fact that a "bo bemachters" is called a Rodef is a kenas metzat the parsha of genaiva, (hence the rambam lists this as an independent din in hilchas Genaiva even though the halocha of rodef is brought in hilchas rotzaich). With this we can answer the question in two ways, either you can argue that this Knas wasn't said by goyim, or you can say that it's only by genaiva (like kaiful and daled vhai), but not by gezaila.

3. A) The Chacham Tzvi & Yavetz prove from here that min hatorah there's no set number on Tzedaka, although we find rules like ani & chomaish, it's Pashut that if a starving ani comes to the door one would be Mechuiv to feed him in any case.

B). In truth this question can be asked even on one who's still chayiv in Tzedaka, as regardless the Chiyuv is only when a ani actually comes before him, therefore until that happens he should be considered a Shomer Chinum. The obvious answer is that it isn't the benefit of actually not giving Tzedaka, rather even if no ani actually comes there's still the benefit of not even being potentially able to become Chayiv. So too even even one who's currently Puter from Tzedaka can still become Chayiv if he makes more money, therefore there's still the benefit of not being able to potential become Chayiv.

C) R' Nochum (at the start of perek meruba) brings from R' chaim shmulevitz that in truth a Shomer Avida is neither a Shomer Chinum or a Shomer Sacher, rather a Parsha for itself were the Torah made him a of Shomer. The gemarah only debates what are the laws of this new

Shomer, and R' Yosef brings a Sevara why it's reasonable to assume that the Torah made him for a Shomer Sacher, as a typical Shomer avaida has this benefit. However once the parameters of this new Shomer are established (based on the typical cases), even if one particular person won't have this benefit he's still included in the Parsha of Shomer Aviada which has all the laws of the Shomer Sacher.

D) R' Chaim Berlin explains the gemorah is referring to a standard case. In truth this doesn't really answer the question as to why we don't find these exceptions brought in Halacha. It would seem from this that the best answer is what you R' Dovid always say in the name of R' Nochum. I later found that I was Mechavin to R' Shteinman who asks the question and gives this exact answer (b"m 29a).

Rabbi Zalman Graus

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ט עמוד א

רב אשי אמר: אנא אתנוויי נמי לא צריכנא, דכל דקא אתי אדעתא דידי אתי, ולמאן דבעינא יהיבנא ליה.

שו"ת פנים מאירות חלק א סימן עט

ראיתי בשאלות ותשובות הב"ח בסי' נ"ב שמביא רא"י מכמה מאמרי רז"ל המורים באצבע שניתן רשות לראש ישיבה ליהנות ולהתפרנס ע"י המתנות ומותר לו לקבל כ"כ עד שיתעשר ע"ש. ותמה אני למה לא הביא גמרא ערוכה סוף פר' הזרוע והלחיים דאמרינן ההוא שקא דדינרי דאתי לבי' מדרשא ופי' רש"י דינרי זהב שלחו ממקום אחר לבני ישיבה קדים רבי אמי זכה בהן והיכי עביד הכי והא כתיב ונתן ולא שיטול מעצמו ומשנין אדם חשוב שאני דתניא והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו ופי' רש"י אדם חשוב כגון ממונה ראש ישיבה יכול לקדם ולזכו' שהרי עליו לגדלו ולהעשירו אפי' משלו וכל שכן ממאי דאתי לי' מעלמא עכ"ל נשמע מזה שחיוב על כל אחד לגדל ולהעשיר לראש ישיבה ולא הי' צריך ראיות לזה וק"ו הוא דהתם לענין שלא נתנו לו התלמידי' מדעת' הוצרך רש"י ללמוד ק"ו לדאתי מעלמ' אבל היכא דנותני' לו הק"ו הוא איפכא דמה הכא שלא זיכה לו שום אדם ואפשר דדעת הנותן הי' לזכות לתלמידי' עניי' מבני ישיבה אפילו הכי קדם הוא וזכה ק"ו היכא שנדיב לב מנדב וניחא לי' לזכות לראש ישיבה שאין כאן חשש ונידנוד איסור וכבר אמרו הרוצה להנות יהנה:

שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן כג אות א

הנה לענין מכירת בית הכנסת עצמו, כבר בארתי בכ"מ דבזה"ז רוב בתי כנסיות ומדרשות הם בכלל המבואר או"ח סי' קנ"ג ס"י דל"א מותר למכור אפי' ס"ת של יחיד ומכ"ש בית הכנסת ע"ש בס"ז וברמ"א שם, וכל בתי מדרשות של הצדיקים בסגנון של זמן הזה נחשבים לשל יחיד כי הם בנו וגם האחרים שנתנו להם כסף ע"ז נתנו על דעתם.

PSAK DIN

My father זצ"ל and I have stated numerous times, that it is a פסוקה, that in the event of a מוסד (Shul, organization, etc.) of any community (Lower East Side etc.) choosing to sell its property, the proceeds of the sale must be distributed among the remaining מוסדות (e.g. Yeshivos, Bais Yaakovs, Mikvaos, Hatzalah, etc.) in that community, and are not to be retained by the sellers or used in any other communities.

Rabbi Dovid Feinstein

We, the undersigned Rabbanim respectfully agree to uphold the above Psak Halacha:

ק ה ל ו ת ב ב א ק מ א ס י מ נ מ ג י ע ק ב ק ל ה

ולשיטת הרמב"ם ז"ל דגזילת קרקע איכא עכ"פ לאו דלא תגזול [ורק מדין השצה ואונסין נתמעט] יקשה עובא הא דמבואר דהי קרקע חניג לא הוי מלוה הצ"ע. וז"ל ג"כ כו"ל דנהי דהגזרת עובר בלא תגזול כיון שעכ"פ מיחדה לעצמו, מ"מ לא נעשה ענין הגזילה בגוף החפלא דקרקע, וכל כה"ג ל"ה מלהצ"ע וכדצרי הירושלמי דפי האורג הני"ל ועי' בה"י הריטב"א ז"ל שהקשה צ"ח התוס' דהא דתוקף סוכתו של חצירו דלמד"א קרקע חניג ולא צה דהא כיון שתקפה מחצירו איכא מלוה הצ"ע כו' אצל הנכון דהכא כיון דלא קני לה כלל וברשותא דמרי' איתא ואין המלוה מוליאתה כלל מרשות בעלי' לא חשיבא מלוה הצ"ע וכו' עכ"ל ודצרי הקדושים לריכוס ציבור ואפשר שנתכוין ע"ד מש"כ לעיל וקלרתה.

פרשתא דסוף ויקרא לא נאמר כלל הלוא דלא תגזול. והא דקרקע חניג והיינו לשיטת התוס' דאפי' הל"ת דלא תגזול ליכא, זהו רק מסבירא משום דצמליחות לא הוליאו מרשות בעלים, ועבדים שפיר נגזלים לענין לעבור בלאו דלא תגזול והרי כל הסוגיא דר"פ איזכו נשך הא מייירי לענין הלוא דל"ת ואתי שפיר היטב. ושור"ר שטיקער ד"ז מבואר בפני"י ריש איזכו נשך ע"ש.

סימן מד

בדיני גבאות ואפוטרופסות על נכסי הקדש לעניים כיצד הם מתמנים ובאיזה אופן מסתלק ההתמנות

א) מדינא אין קנין נתפס בדבר שאין צו הקנאה ממשות ממון דהו"ל דבר שאין צו ממש כמבואר צ"ח ר"צ וכן התחייבות בקנין אינו מועיל אלא להתחייבות ממון ממשי ולא קנין אהן או אעשה דהו"ל קנין דצרים כדאי' צריש צ"צ וצח"מ סי' קנ"ז וצ"ד [וגם הסוברים דמהני קנין אהן היינו משום דאמרי' שכוונתו הוא על התחייבות הממון עי' קלה"ח סי' רמ"ה סק"ח] וכל ענייני מכירת זכותים בחזקת מחיי' ומושב, ופונדק, או מכירת י"ש וכיו"ב, מבואר בתשובת מהרש"ל ז"ל סי' ל"ז שהוא מהרי' טעמי משום דינא דמלכותא ומשום מנהג כענין קנין סועימתא צ"מ דף ע"ד, וצנוצ"ת חח"מ סי' מ"א כתב ג"כ טעם מנהג, אע"פ שיש לפקפק מ"מ כבר נהגו ע"ש, וצודאי דעל שני הטעמים יש לפקפק עובא, דמלך דינא דמלכותא הא פסק הרמ"א ז"ל בצוס"י שס"ט דז"א אלא בדבר שהוא להנחת המלך או לתקנת בני המדינה ע"ש, וצ"ח חח"מ סי' ע"ג ס"ק ל"ט הביא דעה פוסקית דלא מוכחי דד"י

ד) ובב"מ דס"ח א"ר למ"ל דכתב רחמנא לאו בגזל כו' [פי' דנלמד מריבית ואונאה דאיכא ל"ה שלא ליקח ממון חצירו שלא כדון] וצתוס' ד"ה אלא הקשו דלוקמי לאו דגזל בגזילת עבדים דליכא למילף מלאונאה דאין אונאה לעבדים, וכ"ת דלאו דגזל נמי ליכא בעבדים כמו דקרקע אינה נגזלת אהא כתבו התוס' וז"ל דהא דקרקע חניג אינה מן המקרא אלא משום שא"ה לזוזה ממקומה אצל עבדי דניידי אע"ג דהוקשו לקרקעות יעבור בלא תגזול עכ"ל ועי' מהרש"א ז"ל שהקשה דהא צהדיא נתמעטו נמי עבדים מגזילה צפי' הגזול וכן הקשו המפרשים צמש"כ התוס' דהא דקרקע חניג לאו מן המקרא אלא מסבירא כרי צ"ק קי"ז ילפיון לה מכלל ופרט וכלל. ולפמש"כ לע"ל כ"ז אתי שפיר היטב בפשיטות דההוא דרשה דצ"ק קי"ז ודנתמעטו נמי עבדים משום דהוקשו לקרקעות, כ"ז לענין קניני גזילה ודינו כמו השצה וחייב אונסין וקרצן שצוה, אצל לענין הל"ת דלא תגזול לא נדרש כלל, דצהאי

דז"פ דצלח"ה לא שייך צו מכירה שהרי היא קדושת הגוף וצורר ואכמ"ל], הרי דגם זכותים שזיכתה לו תורה מדין וקדשתו, אינו צמכירה ומשום שזכו עיקר ענין ותכסיסי שררה, שלא ניתן ללח לגופו וליורשיו ואינו צמכירה ונתינה.

ג) וכל עניני שררות וגבולות מעט מיוני הם וכיון דלא שייך צזה קנין ע"כ דנגמרים דדיצור צעלמא. וכן מצוחר צירושלמי הוצא צחוס' יומא דו"צ דכהן גדול מתמנה צפה ומסתלק צפה, מיכו הכה"ג מתמנה ע"י המלך, כדליתא שם, ומלך ודאי כל מעשיו נגמרים דדיצור צעלמא, ואפי' לצור כל מעשיהם וקנינים שהם מקנים לאחרים נגמר דדיצור צעלמא כמש"כ צתשובת הרא"ש ז"ל כלל ו' וכלל י"ג ונפסק צרמ"ח ז"ל סוס"י קס"ג [והיינו משום דהלצור צנוגע לעירם תורת מושל העיר יש להם דרשאין להסיע על קולתן] ולכן גם מיוני שהלצור ממניס איזו שררה ודאי נגמר דדיצור צעלמא, אצל יחיד הממנה איזו גבאי על שלו כגון נדיצ הרגיל לפזר הרצה לדקה, וממנה איש אי' להיות גבאי לחלקם לא אשכתן שיותפס זכות למי שנתמנה לשלח יוכל לסלקו, דודאי כל זמן שהנדיצ מחזיקו יכול הממונה לפעול דהו"ל כשלוחו של צעל הממון ומכוחו קעציד שהרי הצעלים הסכימו לפעולותיו, אצל כשהצעלים מסלקים אותו, ולא ניחא להו צמעשיו, הדין נותן שמתצטל כוחו [ואם שכיר הוא וצא צשכרו דינו כפועל וצמקום שאין השוכר יכול לחזור צו, יכול הממונה לתצוע משכורתו, אצל עכ"פ אי' לו לפעול צממונו של צעלים שלא מדעתן], וכן ענין מיוני אפוערופסות לא שייך צו קנין כמצוחר צתשובת הראש"ח ז"ל צתולדות אדם סי' קכ"ז והוצא צצ"י חו"מ סי' ר"ג מחו' ל"ח ד"ה וצתשובה אחרת, דצדכר הא דמתנת שכ"מ צקנין מייגרע גרע שמא לא גמר להקנותו אלא צשער כו' ולריך יפוי כה

רק צדצרי מכיס וכיו"צ צנוגע להנחת המלך ע"ש, ולענין הלכה ג"כ נחלקו הפוסקים ז"ל ע"י חת"ס חחו"מ סי' נ"ח וצממה השווצה וצדצרי גאוניס כלל כ"ה אות ה', גם צענין סועימתח לא אשכתן אלא דמעשה שנהגו צו לקנין מהני, וכ"ז צדצר שקנין נתפס צו, אצל דצדכר שאין קנין נתפס צו כגון דשלצ"ל או דצדכר שא"צ ממש, גם סועימתח לא יועיל דלא עדיף סועימתח ממעשה הקנין גמור דלא מהני כמש"כ צקלה"ח צסי' ר"ח צשם המרדכי ז"ל וכ"כ הנהיצות שם אלא שדעת אחרונים צתראי ז"ל דמהני מנהגא גם צכה"ג ע"י דצרי גאוניס כלל כ"ד [ועטמא לא צרירח לי לע"ע].

צ) וצריך לצרר צענין מיוני גבולות צאיזה אופן נתפס זכותו, דקנין ודאי לא מהני צזה דהו"ל דצדכר שא"צ ממש. ויש צזה צ' אופניס אי' דרך מכירה וכו' דרך מיוני, למשל מלך המוכר או נותן נשיאותו לאחר, זהו דרך מכירה, ולצור הממניס מלך או מלך הממנה כהן גדול אין זה הקנחת זכותו, שהרי הלצור עלמן אינס צגדר מלך, וכן המלך עלמו אינו צזכות כהונה גדולה, אלא שזכו מענין מיוני ואופן אי' דרך מכירה לא מהני כלל גצוי שררה כמצוחר צרמ"ח ז"ל סוס"י קמ"ע דכל עניני שררה אינס צמכירה דלהם לצדם [וליורשיהם] ניתן הזכות ולא לאחר. והי' אפ"ל דזהו דוקא צשקיצל שררותו מן הלצור דאי שייך לומר דהו"ל כהתנו עמו שרק אדעתא דידי' מנו אותו ולא ע"ד למוכרה, אצל ד"מ צמלך המושל מעלמו כגון שכצש המדינה וצכה צמלוכה יתכן שאפשר לו למכור זכות מלכותו. אצל מקור הדין הזה הוא צמרדכי ז"ל סי' החובל, ושם מצוחר דה"ג זכותי כהונה ולוי' ליתא צמכירה, והכונה נלעג"ד דר"ל מה שזיכתה תורה לכהן לפתוח ראשון ולצרך ראשון, וכן מה שזיכו חז"ל ללוי לקרות אחר כהן, דכ"ז אינו יכול למכור [דא"ח לפרש דר"ל דקדושת כהונה ולוי' אינו צמכירה,

גזאות אינו צמכורה [כנ"ל אות צ'] ואם מתורת מינוי אחי עלה היכן מינוי שגזאי יכול למנות גזאי, דהב"ד והלצור הם כשלוחי העניים והם רשאים למנות גזאים על רכוש השייך לעניים, וזולתי דכיון דהמקדיש עצמו הוא גזאי, יכול למנות אחר שיפטול צעמו ומדעתו, דהו"ל כשלוחו של הגזאי, דכמו שהגזאי יכול לפטול צעמו יכול לפטול ע"י שליח, אבל לא נתפס ענין זכות עצמי לגזאות לאותו הממונה מן הגזאי, זולת במקום שהמנוי הלזו לאדם זה [שהגזאי מינהו] הוא עוצת העניים, אז נראה דמינויו נתפס, דהא ציד הגזאי לפטול כל הראוי והגון לעוצת הענין, ואפי' למכור גוף הרכוש, אבל כשאינו עוצת הענין רק שהממונה רוצה לזכות בגזאות מכה שהגזאי מינהו, נראה דלא חל לענין שלא יוכל לחזור צו וכמשנ"ת.

והיכא שהמקדיש התנה צעעת הקדישו שיבא יכול למנות מי שירצה צחור גזאי, אז ודאי מינויו מועיל דהכל לפי תנאו, וצדני שני אופנים היינו או שאותו מינוי הוא עוצת הענין, או שהמקדיש התנה צעעת הקדשו שיבא יכול למנות מי שירצה דכה"ג חל מינוי שלו, נראה דכבר אינו יכול לחזור צו, דהשני כבר נעשה עיקר הגזאי והראשון נסתלק לגמרי, מאותו גזאות, המתבאר מכ"ז דיחיד הממנה גזר וגזאי על רכושו שלו [לחלקם ללדקה] ודאי יכול לחזור ולצטלו, אבל כשממנהו על רכוש שכבר הקדישו ואינו שלו, אם רק מינויו נתפס מסתבר דאינו יכול לחזור ולצטל.

(ה) **והנה** נחלקו הפוסקים ז"ל צהקדש לעניים אי אמרינן צו אמירתו לגבזה כמסירתו להדיוט היינו שגוף הממון כבר ילא מרשות המקדיש או דאכתי ממונה ידי' הוא רק שמחוייב ליתנו ללדקה מדין נדר כדמשמע מפשטות השמועה דעד שלא הגיע ליד גזאי מותר לשנותה ונפסק ציו"ד

כדאיתא בגמ', וכתב הרשב"א ז"ל שם דמ"מ צממנה אפוערופוס וכתוב צו קנין ח"ל יפוי"כ [דלא שייך לומר לא גמר להקנותו אלא צעטר] דמה הוא נותן להם שנאמר לא גמר להקנותו אלא צעטר" עכ"ל, ונפסק צש"ע סי' ר"ג ושם צביאור הגר"א ז"ל ס"ק מ"ג מצואר דאפוערופוס ח"ל קנין ע"ש, ועכ"פ ודאי דהממנה אפוערופוס יכול לחזור צו שאין לאפוערופוס אלא דין שליח, ומה"ע מצואר צחור"מ סי' רכ"ז סעיף ל' דאפוערופוס שטעה אפי' צפחות משתות מעשיו צטלים דדינו כשליח דיכול לומר לו לתקוני שדרתיך וכו', וכיון שאינו אלא שליח מהצטל כוחו צדיצור צעלמא דאדם מצטל שליחותו צדצרים. וענין גזאות על נכסי לדקה הוא כענין אפוערופוס דהיכא שהוא ממונו של יחיד אינו אלא כשלוחו של הצטלים ומתצטל מינויו צדצרים.

ולא דמי ללצור הממנים גזאי שא"א לצטל שררותו צלה טענה, דהתם איכא תורת שררה וענין של שלטון וכל מינויון זיכתה התורה אותה זכות לו ולדורותיו כמש"כ הרמב"ם ז"ל פ"א ממלכים ה"ו צמלך וסיים דלא המלכות צלצד אלא כל השררות וכל המינויים שבישראל הוא ירושה לצו כו' אבל יחיד הממנה גזאי או אפוערופוס על רכושו שרוצה לחלקם, אינו אלא כשליח או כפועל ויכול לחזור ולסלקו כשירצה.

(ד) **מידהו** כ"ז צממנה אדם להיות מחלק "ממון שלו", אבל יחיד שכבר הקדיש את הרכוש להקדש עניים, חת"ל שהמקדיש כבר אינו צטלים של הרכוש הרי הוא כאיש אחר, וכשממנה אח"כ גזאי על הקדש זה נראה דאין מינויו חל כלל ע"פ הדיון, דנהי שהמקדיש עצמו תורת גזאי עליו וכמש"כ הר"ן ז"ל צפ"ק דר"ה צסוגי' דכל תאחר צש"ר ר"ת ז"ל, משום שאדעתא דהכי הקדיש שיחלקם כפי דעתו ע"ש ועי' צהר"ן ז"ל נדרים דל"ד ע"צ, מ"מ הא זכות

יסודם המייסדים מדעת עלמן בלא שום מינוי מהלצור, ומנהלים כל הזמן מדעת עלמן, אע"כ כדברי מהר"ם שיק הג"ל, לפי שהם יסדוהו טיפחוהו ושכללוהו, בזמן שלא ראו אחרים להתעסק בזה, זכו בהם להיות זכות שררות שייך להם לצדם, ודברי המהר"ם שיק ז"ל הג"ל המה יסוד גדול בזכותי וענייני שררות וחזקת מלוכה.

(ז) ולענין באיזו אופן אוצד הממונה את זכות השררות או גבולות שהי

לו, מלאתי בזה חמשה אופנים. (א) כשקלקל הגבאי את דרכיו, או שלא יוללח למה שנתמנה, וזה מתבאר במג"א סי' קנ"ג בסופו בשם הרמב"ם ז"ל והמרדכי ז"ל וכ"כ בתשובת רדב"ז ז"ל ה"ד סי' י"א דבאינו מתנהג כשורה מסלקין אותו הוצא בשד"ח ערך חזקה במלוות סי"ג; ב) מחילה וסילוק מהני וא"ל קנין כמש"כ הראנ"ח ז"ל בתשו' מים עמוקים סי' א' אות מ"ב, וכ"כ ראה שאחר נוטל שררתו ולא מתח זמן גדול כזה שדרך בני"ח להקפיד, דדיינין שמחל על זכותו אם לא הביא עידי מחאה בדרך שמצוהר בחו"מ לענין חזקת גזיקין וע"י בסימן קנ"ה סעיף מ"ג וצ"ח"ג שם; ג) יאוש, דבנתייחש מזכות שררתו לצד זכותו כמש"כ הראנ"ח ז"ל הוצא במג"א סי' קנ"ג סי"ק מ"ט ע"ש; ד) הזנחה, כשאינו מתעסק במלוותו, וצ"ח אחר והחזיק בה זכה, וזה דוקא כשאין הראשון אנוס אצל אם הי' אנוס, כשיעצור אונסו חוזר לחזקתו, ולא דוקא כשהוא עצמו נתנה לאחר כהא דא"ח סוכ"י קנ"ג וחו"מ סוכ"י קמ"ט, אלא אפי' הזניח הדבר מאיזו סיבה והחזיק בה אחר, זכה, וזה מתבאר מתשובת מהר"ם מר"צ אחרון ז"ל באחד שהי' לו חזקה להתפלל צימים נוראים והרחיק נדוד לחמש שנים והתפלל אחר במקומו דאצד חזקתו ואע"פ שנסע לנורח פרנסתו אין זה בגדר אנוס הוצא בשד"ח מערכ' הג"ל סי' ה' אות א', וצ"ג כלל ל"ו אות כ"ז, וכש"כ בהג"ח

סי' רכ"ט, עיין בהרי"ף ז"ל ר"פ דו"ה וצבע"מ ז"ל ומלחמות וע"י ש"ך חו"מ ר"ס ס"ו וכתומים ובקל"ח שם ובמחנ"ח ה' לדקה סי' ב', ועכ"פ במקדיש סתם לדקה ואינו מיוחד לעניים פרטיים דעת כ"פ דאכתי ממונה דידי' הוא אלא שחייב לקיים דברו מדין נדר ע"י מחנ"ח שם, ובקל"ח סי' רי"ב סי"ק ד' כתב שכ"ה דעת רוב הפוסקים ז"ל דלא אמרינן בהקדש עניים אמל"ג כמסירה להדיוט. ונראה לפ"ז דלהני פוסקים ז"ל היכא שהקדיש אדם רכוש ידוע לדקה שהריוח ממנו יהי' לעניים, וממנה גבאי לטפל בזה, שפיר יכול המקדיש לסלקו, כיון דאכתי ממונה שלו הוא, ואין הממונה יד עניים, אלא ידו ושלוחו של המקדיש וכמשנ"ח לעיל.

(ו) עוד יש ענין הטהוות גבאי אשר למדוהו מתורתו של המהר"ם שיק ז"ל בחו"מ סי' י"ח וז"ל ולפענ"ד יש בזה [בענין חזקה במלוות] ג' עניינים א' נוי שמתחמץ שלא יצטל המלוה ההוא ולולי פעולתו הי' נחצטל המלוה לזמן, וע"י זה הוי כמזיל מן הנהר ומן הגיים דקה וכן מלינו בחעגית דכ"ח שתקנו הנציחים שציניהם לעולם יהי' להם דין קדימה בזמן ההוא להקריב קרבן עלים לנורח המצח עכלה"ט והיינו משום שהם התעסקו במלוה זו להחזיקה בזמן שלא נמלאו אחרים שיזדקקו לקיימה, וצ"ח י"ט שם ציאר דמה"ט הנהוג בכל קהלות ישראל חצרות פרעיות של ת"ת גמ"ה ובקו"ה וכיו"צ שאין לבני העיר שום דעה על אותה חצרה אע"פ שהדבר נוגע לכל יושבי המקום, והיינו משום שהם זכו במלוה זו בזמן שלא הי' לה דורשים את"ד ז"ל. ובאמת שזהו עיקר זכותם של מייסדי ומנהלי ישיבות או שאר מוסדות תורה והסד, דלהסוברים דבהחזיק בעצמו במלוה בלא עטנה [בלא מינוי מהלצור] אינה כלום ע"י תומים סוכ"י קמ"ט, להאורה א"כ הרי רוב מוסדות וישיבות,

אע"פ שלא שייך בזה תפיסה ממש, מ"מ כיון שעסק בזה כמה שנים בשופי בתור גבאי הממון ושלט בה כחדם העושה בתוך שלו נחשב מוחזק, שהרי גם בקרקע דלא שייך בה מוחזק ממש ובהזקת בעלי עומדת, מ"מ כל שהחזיק בה המחזיק ג"ש בשופי נקרא מוחזק, כמבואר בתוס' ז"מ ק"י א' ד"ה א"ל כו' א"י חסוד מיגו להוליא כיון שאכלה שני חזקה עכ"ל, וכ"כ הרמב"ן ז"ל בחידושי ז"צ בהבוא דגחין ולחיש שטרא זיפא הוא בהא דקיי"ל כוותי דרבה בארעא עש"ה.

ולא הבנתי מש"כ בשד"ח שם ס"י ה' בשם שער אשר בש"ץ שנודד לחמש שנים מחמת אונס וכשחזר הוצע חזקתו דהו"ל ספיקא דדינא כמשכ"ש, ופסק לזכות את הראשון מטעם קים לי, דמשמע דחושב את הראשון למוחזק, ואינו צידי לעיין טעמו ונימוקו בזה, ומ"מ גם דברי השער אשר אינו אלא בחזקת תפלות, שאינו ענין השתלטות על ממון רק שהחזיק להתפלל, אצל צדון גבאות שנהג השתלטות ממש על הרכוש להנהיג כדעתו ורלונו מסתבר דזה דמי להחזיק בקרקע של חצירו, להמחזיק חשיב מוחזק לאחר ג' שנים מפאת ששולט בה ונקראת על שמו, וכ"כ נקרא הנהלת הגבאות על שמו ואכתי ל"ע ואינו מחליט ד"ז בתורת פסק.

ט) ובדבר מי שהקדיש רכוש ידוע ללדקה והתנה שמהרווחים יקבל לעצמו חלק דינר ואח"כ מנה גבאי והתנה בתוך תנאי ההתמנות שמהרווחים יתנו לו [להמקדיש] חמשת אלפים דינר לבא' נראה דכל ההתמנות בטלה כיון דהמינוי ה' תמורת התחייבות זו [ליתן לו ה' אלפים] ואותה התחייבות ודאי לא חלה שהוא שלא כדון דהאיך רשאים ליתן לו ממעות לדקה יותר על מה שהתנה בשעת ההקדש ממילא בטלה כל ההתמנות שהרי לא מנה אותם אלא תמורת התחייבות זו, וכ"כ מבואר

בלא שום אונס כלל לאבד חזקתו ע"ש היעב בשד"ח ס"י ה' שכ"ה דעת הפוסקים ז"ל; גם במקום שהראשון ה' אונס ובה אחר במקומו דקיי"ל להראשון חוזר לשררתו כמש"כ התוס' יומא ד"יג א' ובחז"מ ס"י קמ"ט, מ"מ זהו בששימש השני זמן קצר בלבד אצל כשימש השני בזה כמה שנים, שוב אינו נדחה מחמת הראשון כמבואר בתוס' נזיר דמ"ז א' ובתוס' הרא"ש ז"ל שם, וכ"כ המאירי ז"ל והב"ח בשד"ח שם ס"י ה' אות צ' ושם בשם השו"ע שער אשר דזה הוי ספיקא דדינא והיינו משום דבאורח מישור שם בשם הרמב"ן ז"ל על התורה פי' אחרי ד"ה ואשר ימלא את ידו מתרץ תירוצ' אחר לק' התוס' [היכי משכח"ל משוח ומרובה בגדים בזמן א'] אולם מה שהקשה האור"מ על שיטת התוס' מהא דמכות ד"יג ברולא שגלה, דלר"מ חוזר לשררה שהי' בה ומשמע אפי' שהי' בעיר מקלטו כמה שנים עד שמת כה"ג לענ"ד מלבד דאינו מוכרח כ"כ דמיירי בשעה שם כמה שנים, דמתני' עיקר דינא קמ"ל דאע"פ שהי' רולא באונס, מ"מ לא אבד זכות שררותו לר"מ, ומה שלהתוס' ולעמי' אבד זכותו בשחזיק השני כמה שנים, מ"מ אין זה משום שהראשון ה' רולא, רק משום חזקת השני זמן רב. עוד י"ל דחוזר לשררה שהי' בה היינו בדלא החזיק בה אחר כלל, דלר"י גם כה"ג אינו חוזר, דלאחזרתו הוא שצ ולא למה שהחזיקו אבותיו וכן משכח"ל כשהשני מתרלה ומוותר זכותו, ומש"כ האור"מ דעיקר דברי התוס' לא מסתבר א"א לדחות דברי התוס' בזה, והרא"ש ז"ל צפירושו אסברה לה דדוקא באירע קרי וכיו"צ שהשני לא נתמנה מתחילתו אלא לפי שעה חוזר הראשון.

ה) ובדבר השאלה מי שנתמנה לאיזו גבאות, ואח"כ עסק בה השני כמה שנים [ואיכה ספיקא דדינא למי שייך השררה], איזו מהן נקרא מוחזק לענין לזכות בספיקא. לענ"ד ודאי השני נחשב מוחזק,

צמל"מ הוצא צהו"ד סי' קס"א סק"ה
 צמל"מ צריצית דיכול המלוה לתצוב מעותיו
 צחורה, שהרי לא הלווה אלא תמורת חיוצ
 ריבית וזה אסור וע"ש צהו"ד שהסכים
 לזה וה"נ נד"ד דכוותה, ואע"פ דכשהמלוה
 ידע שריבית אסור ושאינו חל התחייבותו
 של לוח, מסתבר דאינו יכול לחזור ולתצוב
 מעותיו, דהא ליכא טעות, מ"מ צדון דידן
 שנראה שהמקדיש לא שם לבו שאותה
 התחייבות [ליתן לו ממתות הקדש ה'
 אלפים] צטלה ומצוטלת, ואדרבא דייק
 לכתוב צשטר הכתמנות שיכ"י דוקא ע"פ
 ד"ת להצטויח צזה התחייבות של ה' אלפים
 ולא חלי ולא הרגיש שזה נגד ד"ת ושאינו
 התחייבות זו כלום מסתבר ודאי שכל המינוי
 צטל שהרי לא היתה מתחילתה אלא תמורת
 התחייבות זו ואע"פ שלא נדברו צתורת
 תנאי [שאינו ממנה הגזאים אלא צתנאי
 שתכא קיום להתחייבות זו], כצ"כ כהצ' בע"ז
 ציו"ד סימן רל"ו ס"ק ט"ז לענין שידוכין
 דצדצרים שהם עיקר המכוון צאותו פיסוק
 א"ל לדיני תנאי ע"ש וגם צנה"כ שם מסכים
 לפרט זה ע"ש צנקוה"כ צסוף האריכות
 וצדון כזה שענין תשלומים עבור הדצר לא
 נתפס עדיף עפי מוצא דזכו ה"י עיקר כוונת
 ההקנאה ודמי ממש להא דעייל ונפיק אצווי
 דסי' ק"ל סעיף ט"ז שהצ"א בעו"ז שם.

התם לא ה"י תנאי מפורש, ללא נתצאר
 צלשון השאלה אלא שהיו שני התחייבות
 הצטל התחייב לצון כ"י והאצ התחייב לתת
 לצטל כ"כ ומ"מ כהצ' הרשצ"א ז"ל
 דהתחייבות הצטל אינה אלא צתנאי ה"י
 התחייבות האצ קיימת והוא יסוד עלום
 לדצרי בע"ז יו"ד הנ"ל ולדצרי המל"מ
 והחור"ד הנ"ל [מיכו היכא דהיורש רולא
 לשלם מה שהתחייב אציו אע"פ שאינו
 מחוייב מדינא אפשר דהתחייבות או הקגין
 דשכנגדו קיים ול"ע, וא"כ אפשר דה"כ גצי
 נד"ד אס הקבל שקצלו את הכתמנות רוליס
 לשלם את החמש אלפים מכיסם אפשר
 דההקנאה והמינוי קיים והדעת נוטה
 דאחרי שצשטת הפיסוק לא חל ממילא צטלה
 הפיסוק שכנגדו ומ"מ ל"ע]. נדפס צקה"י
 חלק עשירי סי' כ"ג, ומקור הדין דנד"ד
 [שמסר זכות הגצאות לחצורה ה' וחצר צו]
 עיקרו צהמרדכי ז"ל ס"פ החוצל ומישך
 שייך לצ"ק.

סימן מה

בדבר מזיק ע"י סגולה

באות ה' הצ"א פא"מ שכ' צספר ה' הנקי
 שמיכ"נ צשס ג"א דהצורק לפרנים
 והאשה עוצרה עליוהן והפילה חייב
 הצורקן לשלם דמי ולדות. ולעני"ד ז"א כלל
 דלכל היותר אין על הצפרנים האלו אלא דין
 צור וצדהיא מצואר צצ"ק דנ"ג צ' דצור
 ושור פטורין מדמי ולדות דכתיב אנשים
 ולא שורים [ושפיר ל"ין הגרעק"א ז"ל
 צמו"ק י"ח לענין איסור זריקת לפרנים
 לתוס' סנהדרין דנ"ט ד"ה ליכא, [שכתבו
 דגם לישראל אסור להפיל עוצרין] וה"ה
 דהומ"ל משום שיש איסור לגרום הציקא
 דממונא ועכ"פ מלד לתא דאיסור הוא, לא
 מלד לתא דדיני ממונות].

שור"מ צבע"י נדון כזה ממש מצואר צתשו'
 הרשצ"א ז"ל סי' תתל"ה צמי שחייב
 עלמו לצון צת אשתו לאה חמש שנים, ואציה
 של לאה חייב עלמו לתת לזה [צטל לאה]
 כו"כ צכל שנה ומת אצ"י של לאה והיורשים
 אינם רוליס לשלם מה שהתחייב אציהם
 [צטענות המצואר שם] והרשצ"א ז"ל דן
 שם אס יש ממש צטענותיהם ומסיק צסוף
 וז"ל ומיכו אס צא לדון צד"י ואינו יכול
 לגצות כלום מחמת שטר, אף הוא פטור
 מלצון אותה הצת, שלא נתחייב לצון אלא
 ע"מ שיחן לו שמעון כו"כ לשנה עכ"ל, והנה

שו"ת מנחת יצחק חלק ח סימן יג

ונוסף על כל הנ"ל הן המה דבה"ק מה שכתב בדברי חיים שם לברר דבתי מדרשים של צדיקי הדור שמיחדים בביתם, אין להם דין בהמ"ד להיות עליו קדושת בהכנס"ס, שהרי אנו רואים שמשתמשים בו דברים שאין רשאי להשתמש בבהמ"ד סתם אפילו ע"י תנאי במקומו שעושים סעודת נשואין ושוחקין בשמחת מצוה כנהוג אשר אין רשאים לעשות כן בבהמ"ד אחר, וגם ישנים בהרבה ב"מ =בתי מדרש= של צדיקים שינת קבע דאסור עפ"י הדין, ועוד כמה תשמישים כידוע, אך הטעם דצדיקים בונים רק לשם בית ועד לת"ח להקהל יחד ולשמוח באהבה בכל המצטרך לשמחת מצוה, וגם להשתמש לצרכי האורחים בכל מה שיצטרכו, ורק שיתפללו בו ג"כ, אך לא שיהי' קדושת בהכנס"ס עליהם, וכן שמעתי שצדיק אחד אמר בפירוש בשעת בניית ביהמ"ד בביתו, אמר בבנותו שמתנה בפירוש שבונה בית ועד, אבל לא שיהא קדושת ביהמ"ד עליו וכו' עכ"ל, ונראה דמה שהביא בשם צדיק א' שהתנה בפירוש זה רק לרווחא דמילתא, אבל גם בלא תנאי בפירוש, סתמא דמילתא הכי הוי מכמה ראיות של מעשה רב כנ"ל וככל המבואר שם, וכ"ז נראה דשייך גם בנד"ד לאצטרופי לכל הנ"ל, וארויחנא הרבה בזה, דאף דהד"ח שם (סי' י"ב) מחמיר מאד שלא לסתור הישנה קודם החדשה אפילו אם יש לו מקום לצלויי, בלתי אם יושלם הראשונה שיוכלו להתפלל בה בקיץ ובחורף עכ"פ על צד הדחק עיין שם, דבנד"ד אף לשיטתו אין חשש מטעם הנ"ל, ומכש"כ דבנד"ד יש גם בהכנס"ס אחריתי לא רק מקום לצלויי כנ"ל.

שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן כג אות א

הנה לענין מכירת בית הכנסת עצמו, כבר בארתי בכ"מ דבזה"ז רוב בתי כנסיות ומדרשות הם בכלל המבואר או"ח סי' קנ"ג ס"י דלי"א מותר למכור אפי' ס"ת של יחיד ומכ"ש בית הכנסת ע"ש בס"ז וברמ"א שם, וכל בתי מדרשות של הצדיקים בסגנון של זמן הזה נחשבים לשל יחיד כי הם בנו וגם האחרים שנתנו להם כסף ע"ז נתנו על דעתם.

PSAK DIN

My father זצ"ל and I have stated numerous times, that it is a פסוקה, that in the event of a מוסד (Shul, organization, etc.) of any community (Lower East Side etc.) choosing to sell its property, the proceeds of the sale must be distributed among the remaining מוסדות (e.g. Yeshivos, Bais Yaakovs, Mikvaos, Hatzalah, etc.) in that community, and are not to be retained by the sellers or used in any other communities.

Rabbi Dovid Feinstein

We, the undersigned Rabbanim respectfully agree to uphold the above Psak Halacha:

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן מו

אם מחמת טענות ותביעות על עזבון דגאון אחד יש למנוע מלהקים ביהמ"ד חדש לחסידיו

הנה בדבר העזבון ממר אביו הגאון זצ"ל שיש איזה טענות מאחיו של כת"ר לא שייך לפני לכתוב כי הוא ענין דיני ממון שצריך שיסמכו שני הצדדין על ב"ד ושישמעו הטענות בפני בע"ד, אבל זה שלא שייך לסכסוכים משום שהוא דבר הנוגע גם לקהל החסידים ושהיה ברור רצון מר אביו הגאון שיהיה בית המדרש לחסידיו שהיו כרוכים אחר אביו הגאון שימשך השלשלת דדהבא עד ביאת משיח צדקנו, שבלא ביהמ"ד = בית המדרש = ח"ו יתבטל הענין אף אחר מינוי כתר"ה לרבם וממלא מקום אביו הגאון זצ"ל, הנה לא נכנס לענין הסכסוכים, וגם פשוט שאף כשהיה אביו הגאון זצ"ל בחיים לא היה רשאי לבטל את השושילתא דדהבא ומכיון שב"ה נתרבו מתפללים והמקום צר ומוכרחים לבהמ"ד חדש יכולים אתם לבנות את ביהמ"ד החדש, ובפרט שרעיתו הצדקת ג"כ יש לה הנאה מזה מהבנין ביהמ"ד החדש ושבנה ימלא מקום אביו זצ"ל לא שייך כלל לטעון על זה ואם יש לו טענות בעניני ממון יתבע מבהמ"ד החדש ושאר דברים.